

**ენობრივი ეტიკეტის ზოგიერთი ფორმისათვის
„სტამბოლის ქართული სავანის წერილების“ მიხედვით**

მაია კიკვაძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი
ელ-ფოსტა: maia.kikvadze@bsu.edu.ge
ORCID: 0009-0002-5048-9011)

აბსტრაქტი: სტამბოლის ქართული სავანის არქივი თურქეთ-საქართველოს კულტურული, კეთილმეზობლური ურთიერთობის ამსახველ საინტერესო მასალებს ინახავს.

სავანეში შემონახული წერილები, მიმოწერის ბარათები ფასეულია როგორც ლინგვისტური, ისე კულტუროლოგიური თვალსაზრისით.

მოხსენებაში ყურადღება გამახვილებულია მოკითხვის, მობოდიშების, მადლიერების გამომხატველ ლექსიკურ ერთეულებზე, გაანალიზებულია ცნობილი საზოგადო მოღვაწეების, სასულიერო პირების კერძო წერილები, ემიგრანტი ქართველების მიმოწერის ბარათები, უავტორო და ფსევდონიმიანი პუბლიცისტური წერილები, რომლებშიც კარგად ჩანს ენობრივი ეტიკეტის ფორმები.

წერილები მეტყველების კულტურის საუკეთესო ნიმუშებია, რომლებიც მკითხველში ამაღლებს წარსულისადმი სიამაყის, ნდობისა და პატივისცემის გრძნობას.

საკვანძო სიტყვები: წერილები, ენა, კულტურა, მეტყველება, ეტიკეტი.

* * *

შესავალი. ქართული კულტურის ძეგლები მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაშია დაცული, მაგრამ მათ შორის გამორჩეული ადგილი უჭირავს სტამბოლის ქართულ სავანეს, რომლის არქივიც თურქეთ-საქართველოს კულტურული, კეთილმეზობლური ურთიერთობის ამსახველ საინტერესო მასალებს ინახავს. ამ არქივის შესწავლა დაისახა მიზნად მეცნიერმა, მკვლევარმა, ბსუ-ს ემერიტუს პროფესორმა შუმანა ფუტკარაძემ. 1989 წლიდან იგი ხშირად სტუმრობდა ქართული კულტურის ამ უმნიშვნელოვანეს კერას და კოლეგებთან, ახალგაზრდა მკვლევრებთან ერთად სწავლობდა (ეს საშვილიშვილო საქმე დღესაც გრძელდება) სავანეში დაცულ ისტორიულ წყაროებს, ენათმეცნიერთათვის უნიკალურ ლინგვისტურ მასალებს, პუბლიცისტურ წერილებს, რომლებთანაც შეხება საკითხით დაინტერესებული ფართო საზოგადოებისთვის სრული სახით 2017 წლიდან გახდა შესაძლებელი.

ჩვენი კვლევის მიზანია „სტამბოლის ქართული სავანის წერილების“ მიხედვით ენობრივი ეტიკეტის შესწავლა.

სასულიერო პირების კერძო წერილებში, ემიგრანტი ქართველების მიმოწერის ბარათებში, ცნობილი საზოგადო მოღვაწეების, უავტორო და ფსევდონიმიანი პუბლიცისტურ წერილებში აღწერა-დაკვირვების, ემპირიული მასალის ანალიზის მეთოდების საფუძველზე ყურადღება გამახვილებულია მოკითხვის, მობოდიშებისა და მადლიერების გამომხატველ ფორმებზე.

ძირითადი ნაწილი. წერილი საგაზეთო-საჟურნალო პუბლიცისტიკის ერთ-ერთი ჟანრია, რომლის მიზანია ინფორმაციის მიწოდება და მკითხველზე ზემოქმედების მოხდენა.

პუბლიცისტური წერილის ავტორი-პუბლიცისტი ყურადღებას ამახვილებს ერისთვის მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ თუ კონკრეტულ საკითხებზე. აქტუალური პრობლემების წინ წამოწევა, სიმწვავე, სიცხადე, ემოციურობა, ავტორის დამოკიდებულების გამოხატვა, მარტივი, გასაგები ენა-პუბლიცისტური წერილის ძირითადი ნიშნებია.

პუბლიკაციისთვის დამახასიათებელია: მკითხველისათვის მიმართვა, დარწმუნება, მკითხველზე ზემოქმედების მოხდენის მიზნით ექსპრესიული ხერხების მოჭარბებულად გამოყენება, კითხვითი და ძახილის წინადადებითა სიხშირე, მნიგნობრული და სასაუბრო მეტყველების სტილთა შერევა, ფაქტებისა და მოვლენების არგუმენტირება, სხვათა ნათქვამის გამეორება. ყველა ეს ნიშანი იკითხება სტამბოლის ქართული სავანის წერილებში.

ეპოქა, რომლის დროსაც იქმნებოდა წერილები თუ მიმოწერის ბარათები, მეცხრამეტე-მეოცე საუკუნეების საქართველოს მდგომარეობა, ნამდვილად საჭიროებდა მწვავე და აქტუალური საკითხების წინ წამოწევას. პუბლიცისტური სტილი თავისი მახასიათებლებით ყველაზე მეტად იძლეოდა პრობლემურ საკითხებზე მსჯელობის საშუალებას.

ქრისტიან თუ მაჰმადიან ქართველთა მიმოწერებში ნათლად ჩანს ადამიანთა ურთიერთობა, მამულიშვილური ვალი, დამოკიდებულება სამშობლო ქვეყნისადმი, საქართველოსადმი.

საინტერესოა წერილების სტრუქტურა და შინაარსი, ლექსიკა და კიდევ უფრო საინტერესოა წერილების ენობრივი ეტიკეტი, კერძოდ, თუ როგორ ხდება ენობრივი ეტიკეტის ვერბალიზება მიმოწერის წერილებში.

„ენობრივი ეტიკეტი მოთხოვნების, წესების, ნორმების სისტემაა, რომელიც გვკარნახობს, თუ რა ფორმით უნდა დავამყაროთ ენობრივი კონტაქტი სხვებთან, როგორ უნდა გავაგრძელოთ კომუნიკაცია და როგორ უნდა დავასრულოთ ეს კომუნიკაცია განსხვავებული სიტუაციებისა და კომუნიკაციური ამოცანების შესაბამისად...“

„ენობრივი ეტიკეტი კულტურის შიგნით არსებული მოთხოვნების, ფორმის, შინაარსის და სიტუაციური შესაბამისობების ერთიანობაა. ის ძალიან განსხვავებულია სხვადასხვა ქვეყანასა და კულტურაში. თუ ენობრივ ეტიკეტს ვინრო გაგებით განვიხილავთ, მასში ერთიანდება ისეთი სიტყვები და გამოთქმები, რომლებსაც ადამიანები იყენებენ მისაღმების, მოწოდების/მიმართვის, თხოვნის, შეკვეთის, მობოდიშების, მადლობის გადახდის, თანაგრძნობის გამოხატვის დროს“ (გოჩიტაშვილი ქ., გაბუნია კ., 2011, გვ. 2-7).

ტერმინი **ეტიკეტი** მრავალფუნქციურია. მასში ვლინდება ენისა და კულტურის ურთიერთობა.

„ეტიკეტი ისტორიული კატეგორიაა, რადგანაც ადამიანთა ქცევის წესები მათი ცხოვრების პირობათა კვალობაზე და კაცობრიობის ევოლუციური განვითარების შედეგად ჩამოყალიბდა“ (არველაძე ე. 72).

მიხეილ ჭაბაშვილის უცხო სიტყვათა განმარტებით ლექსიკონში ცნება „ეტიკეტი“ შემდეგნაირად არის განსაზღვრული: „ეტიკეტი – 1) მეფის კარზე, დიპლომატიურ წრეებში და ა.შ. თავის დაჭერის, ურთიერთობის წესების კრებული; 2) თავის დაჭერისა და თავაზიანი მოპყრობის წესები, რაც მიღებულია რომელიმე საზოგადოებაში“ (ჭაბაშვილი მ., 1989, გვ. 228).

ეთიკის ლექსიკონის მიხედვით „ეტიკეტი“ არის: „ქცევის წესების ერთობლიობა, რომელიც აწესრიგებს ადამიანურ ურთიერთობებს (გარშემო მყოფდამი მოპყრობა, მიმართვისა და მისაღმების ფორმები, ქცევა საზოგადოებრივ ადგილებში, მანერები, სამოსი). ეტიკეტი არის ადამიანისა და საზოგადოების შინაგანი კულტურის შემადგენელი ნაწილი. მასში შედის ის მოთხოვნები, რომლებიც იძენენ ცერემონიალის ასე თუ ისე მკაცრად რეგლამენტირებულ ხასიათს და რომელთა დაცვას აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ქცევის ფორმის განსაზღვრისათვის“ (ბოჭორიშვილი, გოქსაძე, 2005:47-48).

როდესაც ვსაუბრობთ ენობრივ ეტიკეტზე, ბუნებრივია, ვსაუბრობთ ენისა და კულტურის ურთიერთკავშირზე, მეტყველების კულტურაზე. „საყოველთაოდ ცნობილია, თუ რაოდენ არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება ენას საზოგადოების ფორმირებისა და განვითარებისათვის. ენა ერის კულტურის პროდუქტიცაა და მისი შემდგომი განვითარების საფუძველიც (სტიმულიც)“ (ჯორბენაძე ბ. 5).

ენობრივ ეტიკეტში კარგად ჩანს ეთნოსის შეხედულებანი, თაობათა შორის ურთიერთობა, უფროს-უმცროსობა.

„სტამბოლის ქართული სავანის წერილებში“ იკითხება ყველა ის ვერბალური მახასიათებელი, რითაც განმარტავენ ეტიკეტს. ენობრივ ეტიკეტებს ვხვდებით მისაღმების, დამშვიდობების, მოკითხვის, სტუმრის მიღება-გამასპინძლების, მობოდიშების თუ სხვა ფორმებში. ეს ის ფორმებია, რომელსაც ადამიანი ბავშვობის ასაკიდან იღებს და თანდათან იმდიდრებს.

წერილთა ავტორები სხვადასხვა ასაკის, პროფესიის ადამიანები არიან. მათ ერთმანეთთან საქმიანი მიმოწერები ჰქონდათ.

წერილები ეყრდნობა იმ პრინციპებს, რომლებიც დამახასიათებელია საქმიანი ეტიკეტისთვის: „ზრდილობა, კორექტულობა, ტაქტიანობა, დელიკატურობა, თავმდაბლობა, სიზუსტე, პასუხისმგებლობა, ვალდებულებების გათავისება“ (ხიხაძე ლ. 187).

წერილებში ენობრივ ეტიკეტს გამოხატავს უმეტესად თავაზიანი ფორმები, მიმართვის ფორმები. აქ კარგად ჩანს ადამიანთა შორის ჰარმონიული ურთიერთდამოკიდებულება. საინტერესოა ფრაზები, ფრაზეოლოგიური ერთეულები, წინადადებათა ტიპები, სიტყვათა რიგის საკითხი. ცალკე აღნიშვნის ღირსია ზმნურ ფორმათა მრავალფეროვნება.

მისალმება-მოკითხვის, მობოდიშების, მადლიერების წერილებში ვხვდებით მყარ ფორმულებს, მზა ფრაზებს. დიალექტიზმების, ეპითეტების, მეტაფორების, ალუზიების გამოყენება კიდევ უფრო მხატვრულობას სძენს მათ.

მეტყველების ნაწილებიდან ხშირია ზედსართავი სახელების, განსაკუთრებით აღმატებითი ხარისხის ზედსართავების, ვითარების ზმნიზედების გამოყენების შემთხვევები.

მისალმება-მოკითხვა:

„ქართული ტრადიციის მიხედვით, მისალმება სავალდებულო წესია. საქართველოში მტერსაც კი ესალმებიან; მისალმების ჩვეულების დაცვა დაუცველობისა და მისალმების ხასიათის მიხედვით შესაძლებელია მოსაუბრეთა შორის არსებული სოციალური და ყოფითი ურთიერთობების ხარისხის გამიჯვნა“ (<https://www.tsu.ge/assets/media/files/48/disertaciebi5/Ekaterine-Gogaladze.pdf>).

მოკითხვის წერილებში ავტორები ხშირად იყენებენ ზედსართავ სახელებს:

„გთხოვთ, გადაეცით ჩემგან ფრიად **თავაზიანი** სალამი თქვენს მასპინძელს“ (ბებია ნინოს წერილი მამა შალვა ვარდიძეს: 562).

„გიძღვნიან **გულითად** მოკითხვას შენ და მინადორას... განსაკუთრებულ კოცნას უძღვნის მინადორას მისი ნათლული ქეთო“ (პეტრე კიზირიას წერილი აკ. ხოშტარას: 580. 20/6, 1920).

„სასოებით პტვსცმო და ძვირფასო ქრისტესა შინა მამა შალვა! შორეულ შვეიცარიიდან გაახლებთ ყოვლად **თავაზიანს** და **მამულიშვილურ სალამს** და **გამოგთხოვ** ლოცვა-კურთხევას თქვენი **მადლიანი** ხელით და გულით... გთხოვთ, ინებეთ ჩემგან **მორჩილი** და **მამულიშვილური** სალამი და **წრფელი** და **უხვი** სურვილი თქვენი პატივისცემისა და სამსახურისა“ (569, ბებია ნინოს წერილი მამა შალვა ვარდიძეს). აქ **და'** კავშირი აძლიერებს ემოციას.

მოკითხვის ფორმებს გარდა მოკითხვისა, სხვა ფუნქციური დატვირთვაც აქვს, მათში კარგად ჩანს სამშობლოსადმი განსაკუთრებული დამოკიდებულება, აქ ჭარბობს ემოციის გამოხატველი ლექსიკა: „გიძღვნით შენ და მინადორას გულწრფელ სალამს და გისურვებთ დაბრუნებას **„მრავალ-ტანჯულ“ სამშობლოში**“.

საინტერესოა ზმნური ფორმაა **ნუ მოსწყინდებით'** ნუ მოიწყენთ' ფორმის ნაცვლად: „მოგიკითხავთ **მონივნებით**, როგორც თქვენ, ისე ცეზარინას, **ნუ მოსწყინდებით'**“ (ბ.დემურეასა და ჭიჭიკო ასათიანის წერილები მინადორა ხოშტარას: 585, 22/6.1920);

წერილების დასაწყისი ერთმანეთს ძალიან ჰგავს, ისინი ხშირად სურვილებით იწყება და სურვილებითვე მთავრდება, რომლებშიც იგრძნობა ადრესატისადმი უსაზღვრო მადლიერება, სიყვარული და ერთსულოვნება საერთო საქვეყნო საქმისადმი: „გისურვებ კარგად ყოფნას და ჯანმრთელობას, ხანგრძლივ და ჩვენს **ნატრულ ძვირფას საქართველოში** დაბრუნებას“; „გისურვებ ცხოვრებაში კარგათ ყოფნას და გისურვებ დიად პროგრეს **ბრწყინვალე მომავლისას**“. წერილების დასასრული ძირითადად მსგავსია, შეცვლილია რამდენიმე ლექსიკური ერთეული, კერძოდ, სიტყვა **ბრწყინვალე** შეცვლილია **დიადით**: „ბატონო ანტონ, იყავით კარგათ და ჯანმრთელად და გისურვებ ბრწყინვალე მიზნების განხორციელებას **დიადი მომავლისას**“.

დიალექტური ფორმაა **მიდღემჩი**=მუდამ: „იყავი კარგათ და **მიდღემჩი** კარგათ. წერილს მოუთმენლად ველი. მშვიდობით იყავი კარგათ“ (ჰაიდარ ჯაფარიძის წერილი მამა ანტონს: 604; 22.08.1953); **მიდღემჩი** ქართული ენის დიალექტურ კორპუსში მხოლოდ ქვემო გურული დიალექტის მასალებშია დადასტურებული დროის გამოსახატავად: „ახლა იფიქრა ამ კაცმა: **მიდღემჩი** ღარიბი ვარ, აფერი არ მაქ და გველს ერთს წყალს დავაღვებო“ (ქართული ენის დიალექტური კორპუსი).

მადლიერება: მადლიერება და მადლიერების გამოხატვა ადამიანის უდიდესი თვისებაა, ეს ნიჭია, რომელსაც ადამიანები ემოციურად გამოხატავენ. ამასთან, მადლიერებით წერილის დაწყება თავიდანვე ერთ მიზანს ემსახურება – გამოხატოს ის თბილი ურთიერთობა, რომელიც უკვე არსებობს ან უნდა ჩამოყალიბდეს ადრესატებს შორის.

სტამბოლის ქართული სავანის წერილების ავტორები ადრესატებს მადლობას უხდიან სხვადასხვა მიზეზთა გამო, რომელთა დიდი ნაწილი მამულიშვილური საქმის კეთებას, ქველმოქმედებას, ემიგრაციაში მყოფი ახალგაზრდების განათლების მიღებაში დახმარების განცხადებას, წიგნებისა და ბროშურების მიწოდებას და სხვ. ეხება. ასეთია ჰაიდარ ჯაფარიძის წერილი მამა ანტონისადმი: „გამოგზავნილი წიგნებისა თუ ბროშურებისათვის უდიდეს მადლობას გიძღვნი და თუ ნაკითხვადს ბროშურებს და საქართველოს ისტორიას გამომიგზავნით, სამაგიერო პატივისცემას ვერ გადაგიხდით. მხოლოდ ამ უცხოეთში ჩვენი თავი არ დაგვავიწყდება და **ამდენი მადლი შენც გეყოფა**“ (ჰაიდარ ჯაფარიძის წერილი მამა ანტონისადმი, 1954:603).

„თქვენს ყურადღებას ჩემი შვილისადმი **დაუფასებელ ვალად** ჩავთვლი...“ (მუსხელიშვილის წერილი აკაკი ხოშტარიას, 1921, 24.5).

„მიიღეთ ჩვენი ღრმა პატივისცემა“ „თქვენს ყურადღებას ჩემი შვილისადმი **დაუფასებელ ვალად ჩავთვლი...**“ (მუსხელიშვილის წერილი აკაკი ხოშტარიას, 1921, 24.5);

„ის სიკეთე, რომელიც პირადად მე მიყავით, ჩემთვის დაუფასებელია. ვსწუხვარ, იძულებული ვარ მხოლოდ უბრალო წერილით **მადლობა გადაგიხადოთ**“ (სტუდენტ იპოლიტე ქობალავას წერილი აკ. ხოშტარიას: 579);

მადლიერების გამოხატვის ფორმებში იგრძნობა საოცარი გულწრფელობა, ღიაობა, თავმდაბლობა: „ბ-ნო სიმონ, თუ ვინმემ მიკითხოს ეს **გაჭირვებული ქობულეთელი, მადლობა და სალამი გადაეცი ჩემს მაგივრად...**“ (ხუსეინ ხინიკაძის წერილი სიმონ ურუშაძეს: 605, 5/5, 1950).

„ბ-ნო ავთანდილ, **დიდი მადლობა უნდა გიძღვნა** ამ წერილის მოწერისთვის... (ხუსეინ ხინიკაძის წერილი ავთანდილ ურუშაძეს: 606, 4/5, 1950).

ამ ტიპის წერილები, ისე როგორც ყველა, დატვირთულია ემოციის გამომხატველი ლექსიკური ერთეულებით. განსაკუთრებით ემოციურია სამშობლოდან გადახვეწილ ქართველ კათოლიკეთა წერილები, რომლებიც მეტაფორულად გადმოგვცემს სათქმელს. საინტერესოა **უნაღვლელის (მიხაკო წერეთლის)** წერილი ფრანგული გაზეთის რედაქტორისადმი. ავტორი მადლიერებას გამოხატავს რედაქტორისადმი იმის გამო, რომ ფრანგული გაზეთის საშუალებით ქართველი ერი იგებს სტამბოლში მცხოვრები ქართველების, ქართველი კათოლიკე ბერების მდგომარეობას: „ვიმეორებთ და მოვალედ ვსთვლით ჩვენთვის, **მადლობა ვუძღვნათ** იმ ფრანგულ გაზეთებს, რომელთაც გამოაქვეყნეს **ჩვენი წყლულები**, თორემ ჩვენ ვერ გავბედავდით და ეს **წყლულები სიკვდილამდე მიგვიყვანდა**“ (1912, თებერვალი 7);

მადლიერების წერილის იშვიათი ნიმუშია ვლადიმერ წერეთლის წერილი აკაკი წერეთლისადმი. აკაკის 50 წლის იუბილესთან დაკავშირებით სტამბოლის ქართველთა ინიციატივით შექმნილა საიუბილეო კომიტეტი. წერილი ხოტბაა გენიოსი ქართველი პოეტისა. საკმაოდ მოცულობით, შინაარსით მდიდარ წერილში წარმოჩენილია, თუ რაოდენ მადლიერები არიან სტამბოლის კათოლიკე ქართველები აკაკი წერეთლის ღვაწლით. „ქართველის **სულის მესაიდუმლე**, ჩვენი ერის **უდიდებულესო პოეტო აკაკი**“ – მიმართვის ასეთი ფორმით იწყება წერილი. აღმატებითი ხარისხის ფორმათა გამოყენება ზოგადად დამახასიათებელია წერილებისთვის. მადლიერება ჩანს აკაკის იუბილეს მონყობის ინიციატორების, კერძოდ, ვლ. წერეთლის, ქართველი კათოლიკე ძმების მიმართაც: „დიდი მადლობის ღირსია ვლ.წერეთელი, რომლის თაოსნობითაც მოეწყო იუბილე. მადლობის ღირსნი არიან ქართველ კათოლიკეთა პატრები და ძმები, რომლებიც არ მისდევნენ **გადამახინჯებულს** ბერულ ფორმალისტობას და თავიანთი ნათელის სახით ჩვენი **შეკრებილობა** დაამშვენეს...“ (ქართველიშვილი (რაჟდენ ხუნდაძე, გვ. 325). აღნიშნული სამადლობელი წერილები საინტერესოა ლექსიკით: **გადამახინჯებული, შეკრებილობა დაამშვენეს**.

მადლიერების წერილები იწერებოდა მეოცე საუკუნის დასაწყისშიც და მათი ავტორები იყვნენ მწერლები, ხელოვანები, საზოგადო მოღვაწეები. ზოგიერთი წერილი მადლობით იწყება და მობოდიშებით მთავრდება. ასეთია კონსტანტინე გამსახურდიას და აკაკი ხოშტარიას მიმონერები. **წე-**

რილის დასაწყისი: „დიდად პატივცემულო ბატონო აკაკი! უწინარეს ყოვლისა გულითად მადლობას მოგახსენებთ თქვენი გულწრფელი წერილით გამხსნევებისათვის...“

წერილის დასასრული-მობოდიშება: „გთხოვთ მაპატიოთ, რომ ამდენი დრო წაგართვით“ (კონსტანტინე გამსახურდიას წერილი აკაკი ხოშტარიას, 19.07. 1920 წ. ბერლინი)(541);

„თქვენი გუშინდელი წერილის საპასუხოდ მოგახსენებთ, რომ დიდ პატივსა ვსცემ იმ ინიციატივას, რომელიც გამოგიჩენიათ თქვენ და ბატონ მეკელეინს ქართულ-გერმანული ლექსიკონის შედგენის საქმეში... ინებეთ მიიღოთ, ბატონო კონსტანტინე, თქვენ და მეკელეინმა ჩემი სალამი და გულწრფელი მადლობა“ (აკაკი ხოშტარიას წერილი კონსტანტინე გამსახურდიას, ბერლინი, 19 ივლისი, 1920) (544);

„თქვენი წერილი მივიღე, რისთვისაც დიდ მადლობას გიძღვნი... გითვლით დიდ მადლობას და გულითად მოკითხვას“ (კალისტრატე სალიას წერილი მამა შალვა ვარდიძეს, 1954); როგორც ჩანს, მიმოწერის ავტორთა წერილებში საერთო ლექსიკაა, უმეტესად გულ-კომპონენტის ეპითეტები: გულითადი, გულწრფელი...

მობოდიშება: წერილების ავტორები ადრესატებს ბოდიშს ძირითადად შეწუხებისთვის, სხვადასხვა მიზეზთა გამო დაგვიანებული პასუხებისათვის უხდიან. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია რამდენიმე წერილი:

„დიდ ბოდიშს ვიხდი, რომ განუხებთ, მაგრამ რა ვქნა, ასეთია ჩემი მდგომარეობა...“ (მიხეილ წერეთლის წერილი აკაკი ხოშტარიას, 576);

„დიდ ბოდიში ვარ, რომ ისე დავაგვიანე და მარტო ახლა გიპასუხებთ, მაგრამ ეს თელი თებერვალი მე ავად ვიყავი და სულ საშვალეა არა მქონდა, რომ დავჯდე მაგიდას და რამე დავწერო...“ (ფარსადან ტატიშვილის წერილი მამა შალვა ვარდიძეს, 1954).

ფარსადან ტატიშვილის შემდეგ წერილში კიდევ უფრო მძიმდება მობოდიშება. შალვა ვარდიძისადმი 1957 წელს მიწერილი წერილიც 1954 წლის წერილის ანალოგიურად იწყება. თუ შევაღრმავებთ, დავინახავთ მცირეოდენ განსხვავებას, რასაც ქმნის ვითარების ზმნიზედა-ძალიან:

„მე ძალიან დიდ ბოდიში ვარ, რომ ამდენი ხანი არაფერი არ დავწერე. ჩემი საქმე ძალიან ცუდათ იყო და ეხლაც კი კარგათ აღარ არის... მაპატიეთ რაც შეგიძლიათ მალე, თქვენი მუდამ პატივისცემული ფარსადან ტატიშვილი“ (ფარსადან ტატიშვილის წერილი მამა შალვა ვარდიძეს, 1957);

წერილებში დადასტურებულია ხატოვანი სიტყვა-თქმანი: „გებრძვით ცხოვრებას“

„ეს წელულები სიკვდილამდე მიგვიყვანდა“ (547).

სხვათა ნათქვამის გამოყენება (ციტირება) ზოგადად დამახასიათებელია პუბლიცისტური სტილისთვის. ამ შემთხვევას ადგილი აქვს სავანის წერილებშიც. ავტორები ციტირებებს მწვავე პრობლემების გამამყარებელ არგუმენტებად იყენებენ. ასეთებია: „ერთ ბედს ქვეშა ვართ, ლაბავ, მე და შენ, ერთგულად ვჭიმოთ ჭაპანი ჩვენი“; „ვითარცა მწყემსნი კეთილნი...“ (ჰაიდარ აბაშიძე. 1954 :329).

დასკვნა. სტამბოლის ქართულის სავანის წერილები ყოველმხრივ ამოუწურავი, ზღვა მასალაა სხვადასხვა მიმართულების მკვლევართათვის.

წერილები მეტყველების კულტურის საუკეთესო ნიმუშებია, რომლებიც წლების შემდეგაც ისეთივე ინტერესით იკითხება და მკითხველში ამაღლებს წარსულისადმი სიამაყის, ნდობისა და პატივისცემის გრძნობას. ეს ერთი დიდი ისტორიაა იმისა, თუ როგორ წერდნენ, როგორ ურთიერთობდნენ საზოგადოებისთვის ცნობილი თუ ნაკლებად ცნობილი სახეები, როგორ იღვწოდნენ სამშობლოსათვის. მიუხედავად უამრავი დაბრკოლებისა, გაჭირვებისა, დევნისა, როგორ უფრთხილდებოდნენ თავიანთ ქართველობას, ქართულ ენას და როგორ იკითხება მათ ნაწერებში, ფარულად გზავნილ წერილებსა თუ მიმოწერის ბარათებში ქართული ენისთვის ესოდენ დამახასიათებელი ენობრივი ეტიკეტი.

References:

არველაძე ე. (2024). საქმიან დისკურსში სამეტყველო ეტიკეტის ვერბალიზაციის ლინგვოკულტუროლოგიური კვლევა (ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

წარმოდგენილი დისერტაცია): <https://apiv1.atsu.edu.ge/uploads/iuridiuli/daculidisertaciebi/%E1%83%94%E1%83%99%E1%83%90%20%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94>

ბერიძე ლ. (2020). სამეტყველო ეტიკეტის თავისებურებები სატელევიზიო დისკურსში (ინგლისური და ქართული ენების მასალებზე დაყრდნობით), (ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაცია). Retrieved from <https://bsu.edu.ge/text-files/g>

ბოჭორიშვილი ა., გოქსაძე ლ.,. (2005). „ბიზნესწერილების ეტიკეტის ლინგვისტური მახასიათებლები“, . ჟურნალი „საენათმეცნიერო ძიებანი“ XX.

გოჩიტაშვილი ქ., გაბუნია კ., . (2011). ენობრივი ეტიკეტი და მეორე ენის სწავლება, ბილინგვური განათლება. სამეცნიერო-საგანმანათლებლო ჟურნალი, N8.

ფუტყარაძე შ., მაღაყმაძე რ., ლომთათიძე თ., ფუტყარაძე ე., ჩელებაძე ნ., ფუტყარაძე შ., . (2017). წერილები სტამბოლის ქართული საგანიდან – I. ბათუმი.

ქართული ენის დიალექტური კორპუსი. (n.d.). Retrieved from <http://corpora.co>

ჭაბაშვილი მ. (1989). უცხო სიტყვათა განმარტებითი ლექსიკონი. Retrieved from <https://online.fliphtml5.com/ddey/pbco/?search=%E1%83%94%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%94%E1%83%A2%E1%83%98&p=228>

ხიზაძე ლ. (2018). საერთაშორისო ბიზნესის კომუნიკაციები (სალექციო კურსი). თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“.

ჯორბენაძე ბ. (1997). ენა და კულტურა. თბილისი.